

โครงการ Special Lecture Series on Peace and Conflict Issues

Fighting for virtue: justice and politics in Thailand

"การต่อสู้เพื่อคนดี: ความยุติธรรมและการเมืองไทย"

Professor Duncan McCargo Director, Nordic Institute of Asian Studies

University of Copenhagen, Denmark

วันที่ 24 พฤษภาคม 2565 เวลา 14.00 – 16.00 น. ผ่านระบบออนไลน์ Zoom

ดำเนินรายการโดย Dr.Rungrawee Chalermripinyorat

วิทยากร Professor Duncan McCargo Director, Nordic Institute of Asian Studies University of Copenhagen, Denmark

สรุปการบรรยายของ Professor Duncan McCargo

● ประเด็นที่บรรยาย

- การสังเกตการณ์กระบวนการพิจารณาคดีที่ครอบคลุมกรุงเทพฯ และบางจังหวัดที่ได้เลือกไว้
- เน้นที่ 3 คดี: จอน อึ้งภากรณ์, สมยศ พฤกษาเกษมสุข และคธา ปาจเรียพงษ์
- คดีเหล่านี้ไม่ควรถูกนำมาขึ้นศาล ไม่มีใครควรติดคุก
- การวิเคราะห์ก้าวข้ามการวิพากษ์ แต่พยายามเปิด/แกะให้เห็นการเมืองระบบย่อย (micro-politics) ของการพิจารณาคดี

- คดีเหล่านี้บอกอะไรแก่เราบ้างเกี่ยวกับธรรมชาติของความยุติธรรมและอำนาจ?

- เน้นจุดสนใจที่บุคคลหลายๆ ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ จำเลย

กบฏ/ การขายชาติ: การทรยศต่อความเป็นไทย

● การขัดต่อกฎข้อบังคับของรัฐสภา, การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ล้วนอยู่ในขอบเขตของการกบฏ

- ทั้งหมดถูกเหมารวมว่า 'ล้มเจ้า'
- การกระทำผิดทั้งหมดนี้เป็น 'การกบฏ' หรือการบ่อนทำลายความเป็นไทย?
- 'คุณทำตัวไม่เหมือนคนไทย'
- 'คนไทยหรือเปล่า'
- เรื่องราวการกบฏเป็นเรื่องที่น่าเข้าใจสำหรับผู้พิพากษา
- ในการตัดสินคดี มีการต่อสู้กันของเรื่องเล่าของการทรยศ กฎระเบียบสังคม และความเป็นพลเมือง

● คดีจอห์น อิงภากรณ์

- กลุ่มนักเคลื่อนไหวเอ็นจีโอกว่า 100 คนเข้ายึดรัฐสภาในเดือนธันวาคม 2550
- มีการประท้วงต่อต้านกฎหมายที่ผ่านโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ที่ทหารแต่งตั้ง
- จอห์น อิงภากรณ์ และ NGO อีก 9 คนถูกตั้งข้อหาก่อการจลาจล ยุยงปลุกปั่น (มาตรา 116)
- จำเลยบางคนเป็น 'สื่อเหลือง' อดีตแกนนำพันธมิตรฯ
- การพิจารณาคดีเริ่มต้นในปี 2555 และตัดสินในปี 2556
- สุดท้ายได้รับโทษจำคุก แต่ให้รอลงอาญาไว้ก่อน

● คดีสมยศ พุกกะเวส

- สมยศ พุกกะเวส เป็นนักเคลื่อนไหวด้านแรงงานและการเมือง และเป็นบรรณาธิการนิตยสาร เสียง

ทักษิณ (Voice of Thaksin)

- ถูกตั้งข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ (มาตรา 112) จากสองบทความที่เขาไม่ได้เขียน และไม่ได้กล่าวถึงสถาบัน
กษัตริย์โดยตรง

- พิจารณาคดีในปี 2554-2555, ถูกตัดสินจำคุก 10 ปี

● คดีครา ปาจริยพงษ์

- อดีตโบรกเกอร์ ครา ปาจริยพงษ์ ถูกกล่าวหาว่าโพสต์ความคิดเห็นในเว็บบอร์ดเรื่องสุขภาพของราชวงศ์

- เป็นคดีอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ มีเนื้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ

- ถูกตัดสินว่ามีความผิดและให้จำคุก 4 ปี ต่อมา แพ้อุทธรณ์แต่มีการลดโทษ

● ผู้พิพากษา

- อาชีพตลอดชีวิต

- ใช้ระบบสอบ

- เลื่อนขั้นกึ่งอัตโนมัติ

- คำสั่งปิด

- ความใกล้ชิดกับสถาบันกษัตริย์

- มีมุมมองแบบอนุรักษ์นิยม ปกป้องความเป็นไทยและความสงบเรียบร้อยของสังคม

- กังวลใจกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในรัฐธรรมนูญ

- มีมุมมองต่อจำเลยคดี 112 ว่าเป็น “ตัวสร้างปัญหา”

● ผู้พิพากษาในภาคปฏิบัติ

- ผู้พิพากษาเป็นผู้เขียนบันทึกคดีเอง ไม่ใช่เสมียน

- การอุทธรณ์ จะพิจารณาจากเอกสารเท่านั้น

- มีข้อขัดแย้งระหว่างผู้พิพากษาและทนายฝ่ายจำเลยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง

- ผู้พิพากษาอาจกดดันให้จำเลยสารภาพ
- มีการใช้กฎระเบียบทางพฤติกรรมอย่างเคร่งครัด เช่น ห้ามดื่มน้ำ, ห้ามนั่งไขว่ห้าง

- อัยการ

- หลายคนกำลังจะเป็นผู้พิพากษา
- ใช้ระบบสอบ
- ส่วนใหญ่มีมุมมองแบบอนุรักษนิยม
- ทำงานหนักเกินไป
- การปฏิบัติงานไม่คงเส้นคงวา
- มีความกังวลใจในบทบาทของตนเอง
 - ‘ไม่มีใครอยากได้คดีทางการเมืองแบบนี้ เอาคดีฆาตกรรมมาให้ทำดีกว่า’
 - ‘สำหรับคนที่คิดจะทำจริงๆ [หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ] ผมว่าเค้าจิตไม่ปกติ’

- ทนายฝ่ายจำเลย

- ทนายที่รับทำคดีทางการเมือง ไม่ใช่ทนายธรรมดาทั่วไป
- ธรรมเนียมของทนายความสิทธิมนุษยชนไทย หยั่งรากลึกในช่วงปี 1970 (ถอนรากถอนโคน)
- มีความทุ่มเทมาก, ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าตอบแทน (ทนายอาสา)
- “เราจะสอนผู้พิพากษาในเรื่องของสิทธิและรัฐธรรมนูญ”
- ใช้คำถามชั้นนำเยอะ
- มีข้อโต้แย้งทางการเมืองมากกว่าทางกฎหมาย
- ต้องการสร้างแบบอย่างทางกฎหมาย

กันสูง

- อาจเกี่ยวข้องกับการทำให้ผู้พิพากษาคงเป็นเหยื่อ (judge-baiting) ซึ่งส่งผลให้เกิดบรรยากาศของการเป็นศัตรู

- ตั้งคำถามแนวยั่วแหย่และท้าทายกับฝ่ายพยาน

- จำเลย

- ไม่ค่อยให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือหรือปราศจากข้อสงสัยเกี่ยวกับตัวเองได้เท่าไรนัก

- ต้องเล่าเรื่องที่ผู้พิพากษาให้การยอมรับ หรือเชื่อมโยงได้ - บุคคลที่มีเจตนาดีแต่หลงผิดหรือถูกเข้าใจผิด

- อดีตต่อพวกเขายังมีมากขึ้นๆ พวกเขามักจะถูกมองด้วยอคติ

- เรื่องเล่าที่ต่อสู้ประชันกัน

- จำเลยต้องเล่าเรื่องให้น่าเชื่อถือ โน้มน้าวให้เห็นว่าพวกเขาไม่ได้คิด 'กบฏ'

- ส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะพวกเขาไม่ได้ตั้งใจจะทำเช่นนี้

- ทนายความมักมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งดูจะเป็นการ “ยืนยัน” มากกว่า “หักล้าง” ความเป็นกบฏที่จำเลยของตนถูกกล่าวหา

- บทสรุป

- ไม่มีข้อยกเว้นในกรณีทางการเมือง –กรณีเหล่านี้ผลิตซ้ำลักษณะต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบหรือไม่?

- สารภาพผิดเพื่อขอลดหย่อนโทษ และรับพระราชทานอภัยโทษ

- การต่อสู้คดีอย่างเข้มข้นจะทำให้หมดกำลังและให้ผลลัพธ์ตรงข้ามกับที่ตั้งใจไว้ได้อย่างรวดเร็ว สาธะสำคัญคือการแสดงเจตนาดีแต่กลับถูกละเลย

- การพิจารณาคดีที่จุดประเด็นข้อกล่าวหาที่มีต่อกันให้คุกรุ่นขึ้นอีกครั้งนั้นจะส่งผลและขยายให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น

- คำถามชวนคิด

- เหตุใดจำเลยจึงให้คำตอบเชิงกึ่งการเมืองมากกว่าจะตอบเป็นเชิงกฎหมาย
- ปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลอย่างน่าเชื่อถือเพื่อให้พ้นผิดหรือได้รับการลดโทษ
 - ไม่แสดงการปกป้องอย่างชัดเจนถึงการกระทำของตัวเองหรือข้อวิพากษ์ของตนเองต่อกฎหมาย
 - การปะทะกันของเรื่องเล่า และความไม่ชัดเจนของทั้งสองฝ่าย: จำเลยล้มเหลวในการเล่าเรื่องราว ผู้พิพากษา
สอบตกในการรับฟัง
- ความยุติธรรมแบบใดที่เป็นไปได้ในสังคมที่มีความแตกแยกทางการเมืองอย่างรุนแรง?
- ศาลรัฐธรรมนูญ
 - มีความขัดแย้งระหว่างเครือข่ายกษัตริย์กับเครือข่ายที่สนับสนุนทักษิณ ตั้งแต่ปลายปี 2548
 - ศาลรัฐธรรมนูญดูแลกำกับการเมืองที่มีการต่อสู้แข่งขันกันอย่างรุนแรง
 - ศาลรัฐธรรมนูญเข้าข้างฝ่ายอนุรักษ์นิยมมาอย่างสม่ำเสมอ?
 - ศาลรัฐธรรมนูญเอื้ออำนาจให้กับผู้มีอำนาจและจะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบเมื่อมีโอกาส
- กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 5-6 ก.ค. 2555
 - ผู้ร้องทุกข์ 5 รายกล่าวหาพรรคเพื่อไทยว่า ทำผิดกฎหมายด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 และบ่อนทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์
 - ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 9 คนพิจารณาคดีซึ่งเป็นกรณีที่ยืดประเทศ: ถือเป็นการขับไล่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร
 - กรณีล่าสุดที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี 2544
- กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ก.ค. 2555
 - ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 4 ใน 9 คนพยายามจะถอนตัว
 - จริญ ภักดีธนากุล เป็นหัวหน้าคณะ
 - ประเด็นท้าทายต่อถ้อยคำในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550

- ส่งผลให้คณะตุลาการเสียงแตกเป็น 4:4
- ไม่สามารถให้คำตัดสินได้
- คำวินิจฉัยออกมาในรูปแบบของคำแนะนำ
- บทสรุป : ความล้มเหลวของ Legalism
 - ศาลรัฐธรรมนูญของไทยถูกรับรู้และบอกกล่าวกันด้วยเรื่องราวที่หตุ้หม่นหมองนับตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง
 - อำนาจยับยั้งของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเพียงอำนาจเบื้องต้น/ชั่วคราว และมักจะไม่ใช้อำนาจชี้ขาด
 - ศาลรัฐธรรมนูญมีความมุ่งมั่นปรารถนาลดน้อยต่อบทบาทสำคัญที่ได้รับมอบหมาย
 - ยากที่เชื่อว่าศาลที่มีอำนาจมากเช่นนี้จะสามารถแก้ปัญหาการเมืองในอนาคตได้